สว.สก.

ภูมิใหม่ : ระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า... ทำอย่างไรจึงจะไปถึงฝัน

การลงพื้นที่ทำงานของทีมวิจัยในปีที่ผ่านมาที่ต่างฝ่ายต่างได้รับมอบหมายให้นำชุดความรู้ **"การเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า"** ไปต่อยอด และขยายผลการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในรูปของเครือข่ายเชิงพื้นที่หรือเป็นในลักษณะของการเชื่อมโยงเครือข่าย พันธมิตรภายใต้ใช่อุปทาน โดยคาดหวังว่า นอกจากจะได้โอกาสเรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างมีแบบแผน ร่วมกับผู้นำสหกรณ์แล้ว ยังอาจได้ผลผลิตงานวิจัยที่เป็นตัวแบบของเครือข่ายความร่วมมือและความรู้เชิงประจักษ์ต่างๆ ที่จะนำมาเป็นข้อมูลป้อนกลับในการวางโจทย์วิจัยในระยะต่อไป

ในเวทีถอดบทเรียนที่นักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิได้ทบทวนถึงสถานการณ์ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับทราบเกี่ยวกับบริบทการดำเนินงานของสหกรณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น มีข้อมูลที่บ่งชี้ว่า **ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ยังไม่เข้าใจในบริบทการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างแท้จริง ในฐานะของการเป็นองค์การพึ่งพาตนเอง** ทั้งนี้เพราะเหตุปัจจัยที่มาจากรัฐ ซึ่งยังคงใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นนโยบายรัฐที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนสหกรณ์ตลอดเวลากว่า 90 ปี จึงทำให้ผู้นำและฝ่ายจัดการตลอดจนสมาชิกสหกรณ์เกิดความเคยชินกับการรับความช่วยเหลือจากรัฐ แต่ที่สำคัญมากกว่านั้นก็คือ การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐดังกล่าว ทำให้ต้นทุนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์กลายเป็นต้นทุนเทียมหรือต้นทุนจำแลง ดังนั้น เมื่อถึงเวลาที่สหกรณ์ต้องไปแข่งขันกับคู่แข่งทางการค้าตัวจริงแล้วไม่มีงบจากรัฐสนับสนุน จึงทำให้สหกรณ์ไม่สามารถแข่งขันได้

โจทย์ในขบวนการสหกรณ์ที่ต้องตีให้แตกก็คือ **เราจะเป็นใคร ?** เป็นองค์กรอิสระพึ่งพาตนเอง หรือเป็นองค์กรในฐานะเครื่องมือของรัฐ เพื่อสานต่อนโยบายลงสู่ภาคประชาชน ซึ่งในเวทีสัมมนาวิชาการด้านสหกรณ์ระดับ นานาชาติได้พูดถึงอย่างกว้างขวางว่า หากต้องการให้สหกรณ์เป็นองค์การ

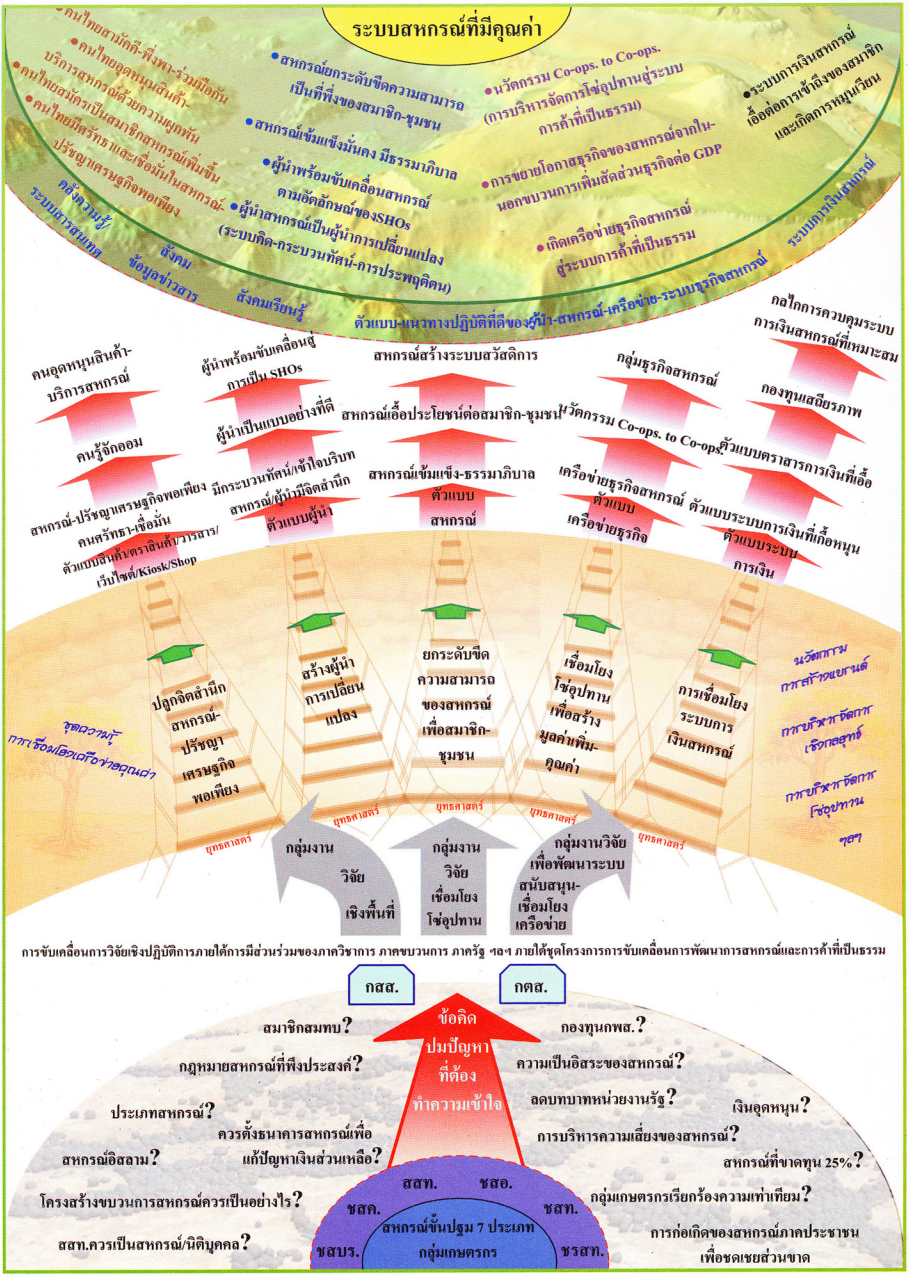

การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่ไปสู่บริบทการเป็นระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า

อิสระบนการพึ่งพาตนเองแล้วนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเลิกคิดที่จะใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

คนที่ต้องเป็นคนดีโจทย์ว่าเราเป็นใครนั้น ต้องเป็นคนวงในสหกรณ์ ได้แก่ สมาชิก กรรมการ และฝ่ายจัดการสหกรณ์ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามักจะเป็นคนวงนอกมาตีโจทย์ให้แล้วคนวงในเป็นคนดำเนินการ จึงดูเหมือนคำพังเพยที่ว่า **"คนทำไม่ได้กิน คนกินไม่ได้ทำ"** อะไรทำนองนั้น

เกริ่นมาเสียยืดยาว ถึงตอนนี้คงได้จังหวะที่จะชวนท่านผู้อ่านมาช่วยกันพิจารณาสถานการณ์ 2 สถานการณ์ ซึ่งถ้าดูจากรูปจะเห็นเป็น สถานการณ์สหกรณ์ในปัจจุบันและสถานการณ์ในอนาคตที่เรียกว่า **ภพภูมิใหม่**

สถานการณ์ของขบวนการสหกรณ์ในปัจจุบันซึ่งมีสหกรณ์จำนวน 6,869 สหกรณ์ มีสมาชิกเกือบ 10 ล้านคน มีทุนดำเนินงาน 8 แสนล้านบาท มีมูลค่าธุรกิจจำนวน 1ล้านล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของ GDP และมีสินทรัพย์สหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรกลางระดับสูงสุด ปัจจุบันข้อเรียกร้องของขบวนการสหกรณ์ได้แก่ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ การร้องขอให้มีประเภทสหกรณ์อิสลาม การขอขยายกรอบการลงทุนตามประกาศ คพช. การขอทบทวนเงื่อนไขสมาชิกสมทบ ฯลฯ ข้อเรียกร้องต่างๆ เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า สหกรณ์ยังอยู่ในกำกับดูแลของรัฐ และอาจยังไม่เข้าใจในอัตลักษณ์ของสหกรณ์ในอัตลักษณ์ของการเป็นองค์กรอิสระบนหลักการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง

ภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการสหกรณ์ฉบับที่ 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาการสหกรณ์ในช่วงปี 2550-2554 ไว้ว่า **"มุ่งสร้างระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่าเพื่อการนำพาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข"** ซึ่งหากสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้ สถานการณ์แวดล้อมใหม่หรือภพภูมิใหม่ (New Order) น่าจะมีบรรยากาศเป็นดังนี้

- คนไทยมีศรัทธา เชื่อมั่นในคุณค่าสหกรณ์ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามัคคีผูกพันและรู้คุณค่าความแตกต่างในตัวสินค้าและผลิตภัณฑ์และพร้อมอุดหนุนสินค้า/บริการสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง
- คนไทยสนใจสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ถ้วนหน้า
- สมาชิกสหกรณ์มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในสหกรณ์ของตน
- ผู้นำสหกรณ์เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งจิตสำนึก กระบวนทัศน์ พร้อมเข้ามาขับเคลื่อนการสหกรณ์เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและชุมชน
- สหกรณ์เข้มแข็งมีธรรมาภิบาล และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน
- เกิดเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์เพื่อพัฒนาไปสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม
- เกิดนวัตกรรม Co-ops to Co-ops เพื่อนำคุณค่าสู่สมาชิก ภายใต้การแข่งขันในยุคโลกาภิวัฒน์
- ขยายโอกาสธุรกิจสหกรณ์จากภายในสู่ภายนอกขบวนการเพื่อสร้างความเป็นธรรม แก่ผู้ผลิตผู้บริโภค
- มีระบบเตือนภัยด้านการเงิน มีกองทุนเสถียรภาพ และเกิดการหมุนเวียนของระบบการเงินสหกรณ์ที่เอื้อต่อการพึ่งพาร่วมมือกัน

อย่างไรก็ตาม พบว่าเหตุปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ พัฒนาการของการสหกรณ์ไทยยังมีข้อจำกัดอยู่ เนื่องมาจาก เรายังขาดตัวแบบของสหกรณ์ที่ชี้ให้เห็นบริบทของสหกรณ์ที่ดำเนินการบนการพึ่งพาและร่วมมือกันอย่างแท้จริง อีกทั้งขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นผลประทบจากการดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีทั้งการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกและชุมชน ส่วนใหญ่เรามักจะเห็นภาพของการประกาศเกียรติคุณสหกรณ์ ที่ประสบความสำเร็จ ตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งมุ่งไปที่กำไรจากการดำเนินงาน เงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน

หนทางยาวไกลที่ปูทางไปสู่ภพภูมิใหม่ จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับผู้ร่วมเดินทาง...อย่างพวกเรา แต่ถ้าเริ่มต้นเร็วเท่าไร...หนทางยาวไกลก็คงอยู่ใกล้ขึ้น...ปัญหาอยู่ที่ว่า เรามีความคิดที่จะร่วมเดินทางกันหรือยัง ?